

KAITSELIIDU DOKTRIIN

Operatsioonide orkestreerimine

KAITSELIIT

Operatsioonide orkestreerimine

Käesolev peatükk kirjeldab, kuidas operatsioone korraldatakse ja läbi viiakse, järgides sealjuures manöövrikeskse lähenemise ja põhiülesandekeskse juhtimise filosoofiat ja põhimõtteid. Maismaakeskkonna operatsioonide kompleksuse ja korraldamisega toimetulekuks on olulised oskused olukorrast arusaamine ja visualiseerimine ning seejärel selgitamine ja näitlikustamine. Allkirjeldatud meetodid pärinevad erinevatelt sõjapidamise tasanditelt, kuid nad kõik on kasutatavad või asjakohased taktikalisel tasandil. Nad võimaldavad:

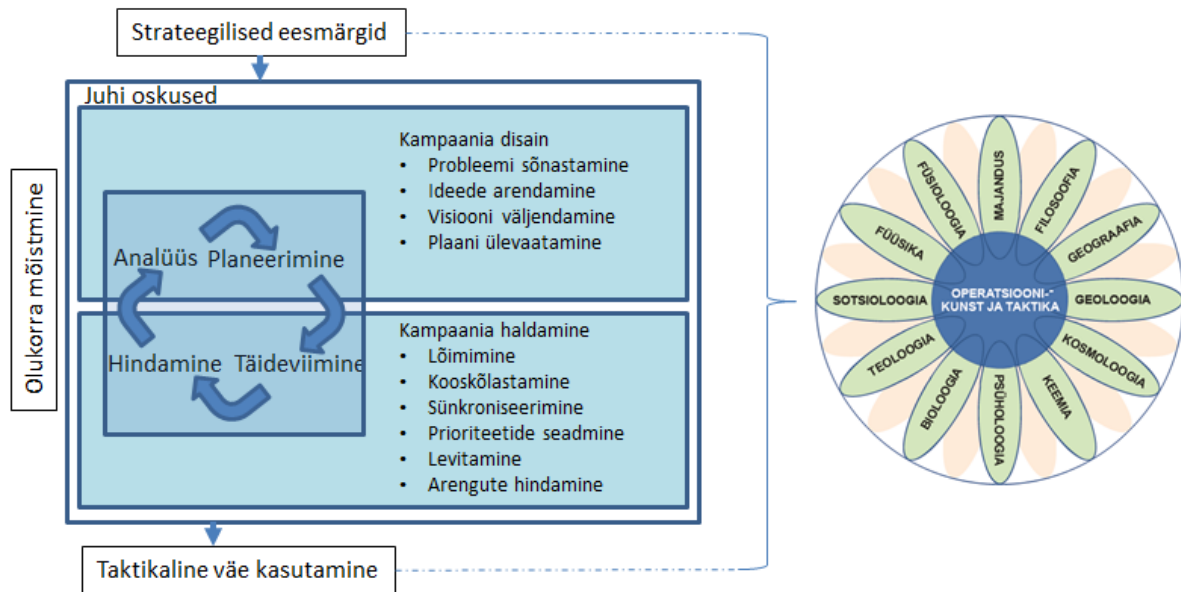
- a) teisendada strateegilised eesmärgid **operatiivkunsti** abil taktikalisteks tegevusteks;
- b) kasutada **taktikalise planeerimise kontseptsioone** ehitusklotsidena operatiiv- ja taktikalise tegevuse disainimisel;
- c) kirjeldada selget operatsioonikontseptsiooni **doktriiniraamistiku** abil.

Operatiivkunst

Operatiivkunst tõlgib strateegilised juhised taktikaliseks täideviimiseks. See on kampaania orkestreerimine koos teiste ametkondadega, et teisendada strateegilised eesmärgid (operatsioonitasandil) taktikaliseks tegevuseks ja üksuste rakendamiseks, et saavutada soovitud tulemus. Taktikatasandil tegutsejad peavad operatiivkunsti mõistma, sest just see on nende poolt täideviidava kõrgema ülema kavatsuse allikas. Lisaks loob operatiivkunst koos sellega seonduvate planeerimiskontseptsioonidega raamistiku, et mõista, mida on vaja taktikalise tasandi tegevuste planeerimiseks ja täideviimiseks.

Operatiivkunsti rakendamine võimaldab ülesande kordaminekut, kombineerides selleks hinnanguid ja tööd, kunsti ja teadust, analüüsi ja vaistu. Operatiivkunsti olemusele on omane teaduse ja intuitsiooni koosmõju, kus eesmärkide, vahendite ja meetodite intuiitivne sidustamine annab pelgalt teaduslikule lähenemisele oluline lisaväärtuse. See viiakse ellu ülema oskusi ning staabi poolt läbiviidavaid kampaania disainimise ja haldamise tegevusi ühendades, mis koos muudavad loova ja uuendusliku mõtlemise praktiliseks tegevuseks. Seda kombinatsiooni illustreerib joonis 1.

PROJEKT

Joonis 1. Operatiivkunst

Operatiivkunst peab põhinema olukorra süvamõistmisel: poliitilised arengud, ohud, füüsilised tingimused jne. Ülema oluline ülesanne on kohandada oma üksuse mõtlemine, väekorraldus, taktika ja protseduurid nõutavatele tegevustele vastavaks. Samas peab ta mõistma, et ka vastane rakendab operatiivkunsti.

Ülema oskused

Operatiivkunstis on olulise tähtsusega ülema isiksus, mõtteviis, kogemused ja mõju. Ülemal peab olema igakülgne arusaamine vastaste ja asjaosaliste väärtustest, eesmärkidest ja eeldatavatest reaktsioonidest ning võime visualiseerida taktikaliste tegevuste mõjusid, mis eeldab võimete mõistmist ja oma kujutluste elluviimise annet. Ka peab ta suutma võtta riske. Tal peab olema füüsilise ja vaimse positsioneerimise vilumus. Ta peab olema ühtviisi kodus nii veenmises kui ka sundimises ja käsutamises, rakendades selleks kõiki oma kasutuses olevaid vahendeid, ning teadma, millist neist meetoditest millal ja kuidas kasutada. Osa alljärgnevatest punktidest kordab peatükis „Operatsioonide juhtimine“ üldisemalt räägitut. Siinkohal rõhutatakse neid veelkord, et anda täielik ülevaade operatiivkunstist.

Juhtimiskliima loomine. Ülemal on tähelepanuväärne mõju oma staabi ja alluvate ülemate võitlusvõimele, juhtimise tajumisele ja sooritusele, mida kujundavad tema isiksus ja juhtimisstiil. See kehtib nii väljaõppes kui ka lahingus. Ülema kohustus on luua ja säilitada oma üksuses toimiv ja hea töökliima.

Alluvatele silma vaatamisele ja nende hääletooni kuulamisele ei ole alternatiivi.¹

¹ Tsit: MCDP 6, Command and Control: Department of the Navy. Washington, D. C.: Department of the Navy, Headquarters United States Marine Corps, 20380-1775, 4 October 1996, p. 74. URL <https://fas.org/irp/doddir/usmc/mcdp6.pdf>.

PROJEKT

Kindral Yashayahor Gavish, Iisraeli kaitsejõud 1967. aasta
Araabia-Iisraeli sõjas

Kui sõdurid teavad, et ülem elab neile ning jagab nende rõõme ja muresid, on nad valmis andma kõik, et saavutada edu, ja kannatama välja kõik tagasilöögid.²

Kindral Hans von Seeckt, „Führung und Gefecht der
verbundenen Waffen“

Ülemad peavad tekitama alluvates tunde, et nad on täiel määral otsustusprotsessi kaasatud, et neilt oodatakse pühendumist ja isikliku initsiatiivi näitamist.

Isiksuseomadused. Juhi omaduste õige kombinatsiooni kohta ei ole mingit ainulaadset valemit. Carl von Clausewitz on kirjeldanud juhi kaht asendamatu omadust: „Esiteks mõistus, mis ka tumedaimal tunnil säilitab mingi tšeni viiva sisemise valguse välgatuse, ja teiseks julgus järgneda sellele nõrgale valgusele, kuhu iganes see läheb.“³ Kokku annavad need omadused hea lähtepunkti tõhusale juhtimisstiilile.

Juhtimiskaalutlused. Enne iga operatsiooni algust peab ülem oma üksust juhendama, välja õpetama ja ette valmistama ning tagama piisavate ressursside olemasolu. Rahuajal on alluvate arendamine kõige olulisem ülesanne, mille unarusse jätmine õhnestab tõsiselt võitlusvõimet. Tulevaste ülemate väljaõppes peab kajastuma põhiülesandekeskse juhtimise nõue mõista tegevust kaks juhtimistasandit ülespoole. Lisaks peavad kõik ohvitserid ja allohvitserid õppima üle võtma üks aste kõrgemat tasandit. See aga tähendab, et nad peavad suutma mõelda sellest veel omakorda kaks tasandit ülespoole, nagu seda õpetati juba kahe maailmasõja vahel Saksa ohvitseridele.⁴ Pärast ametikohale määramist peab ülem tundma õppima oma alluvate isiksusi ja isikuomadusi. Mõned neist rahulduvad üldiste juhistega, teised eelistavad saada teada rohkem üksikasju⁵. Mõned alluvad väsivad kergesti ning vajavad julgustust ja moraalselt toetust. Teised, kes rahuajal ehk eriti silma ei paistagi, võivad näidata konflikti korral üles erakordseid andeid.⁶ Ande ja ülesande sobitamine on seega oluline juhtimisfunktsioon, nagu ka otsustav, kuid inimlik tegelemine juhtimisstruktuuris leiduvate nõrkustega. Ülem peab suutma juhtida modulaarset organisatsiooni, kus grupeerimine ja ümbergrupeerimine tähendab

² Tsit: Citino, Robert M. *The Path to Blitzkrieg: Doctrine and Training in the German Army, 1920–1939*. London: Lynne Rienner Publishers, 1999.

³ Clausewitz, Carl von. *On War*. Everyman's Library. New York & London & Toronto: Alfred A. Knopf, 1993. P. 117.

⁴ „German system began to teach the young lieutenant from the start the outlines of strategy at the same time as he was studying tactics.“ *Ibid.*, p. 73.

⁵ Ameerika kodusõjas oli kindral Lee poolt antud lõppseisund kindralleitnant Stonwell Jacksonile piisavaks juhiseks, kuid tema järglasele kindralleitnant Rischard S. Ewellile mitte, mistõttu on osa ajaloolasi arvamusel, et see võis määrata Gettysburi lahingu tulemuse, kus suhteliselt võrdsele vastasseisule vaatamata kandus sõjaõnn unionistide poolele. Ameerika Ühendriikide maaväekolledži (US Army War College, USAWC) õppereis Gettysburi lahinguväljale. Juuli 2010.

⁶ Kunagine Kaitseliidu Sakala maleva silmapaistmatu laskeinstruktor Alfons Rebane osutus Teises maailmasõjas suurepäraseks taktikuks ja sõjaliseks liidriks, kes hoidis oma mehi ja lahendas võimatuna näivaid ülesandeid kaitses, rünnakul ja kotist välja murdes.

PROJEKT

seada, et ta ei pruugi enne kampaania algust otseselt juhtida mõnda või mitte ühtegi kaasavõetavat elementi. Kaitseliidu puhul on see põhimõte eriti oluline, sest ülesannete spekter on lai ning orgaaniliste relvasüsteemide ja vahendite hulk piiratud. Siiski peavad ülemad püüdma anda alluvatele nende põhiülesanded ja ülesanded kätte võimalikult vara, et ettevalmistustes oleks mingi sidusus. Ka peavad nad aitama mõista konflikti ja sõjapidamist. Operatiivkunst nõuab professionaalset arengut, mis hõlmab möödunud sõjakäikude, lahingute ja sõjategelikkuse realistlikku ning kriitilist uurimist, et omandada vajalikud õppetunnid tuleviku tarbeks. Operatsioonil olles peab ülem rakendama sõjapidamise põhimõtteid, nagu neid kirjeldab „Kõikehõlmava riigikaitse sõjalise doktriini“ projekti⁷ 2. peatükk, eriti eesmärki valides ja selle saavutamisele keskendumisel, et tema üksus täidaks põhiülesande edukalt ja kiiresti ning minimaalsete kaotustega, säilitades samal ajal juhitava(te) üksus(t)e võitlusvaimu ja piisava materiaalse tagatise.

Ülema paiknemine. Osaks operatiivkunstist on ülema asukoha valik tema juhitavate üksuste ja täidetava põhiülesande suhtes. Tema kohavaliku otsusel võivad olla olulised tagajärjed ja see võib määrata, kuidas paiknevad staabi osised. Parim positsioon ülemale on koht, kust ta saab kõige paremini juhtida ja õigeaegselt otsuseid langetada vastavalt oma juhtimistasandile.

*Armee on nagu spagett, mida ei saa lahingusse tõugata, seda peab [isikliku eeskujuga] eest tõmbama.*⁸

Georg S. Patton juunior, 3. armee ülem

Digiühendused võimaldavad küll asukohta vabamalt valida, kuid võivad vahel osutada hoopis piiravaks. Ülema otsust mõjutab ka kestav moraalne nõue olla ohtlikes olukordades oma üksuse liidriks, seda just taktikatasandil. Kuid kui ülem jääb lahingutegevusele liiga lähedale, tekib oht saada kaasa tõmmatud kõrvaltegevusse, mis hägustab tema üldist olukorrateadlikust. Otsust mõjutavad põhitegurid on operatiiv- ja taktikatasandil ühised:

- a. Võime hinnata olukorda, sealhulgas oma üksuse seisukorda ja võitlusvaimu ning vastuvõtlikkust tahte pealesurumisele.
- b. Juurdepääs muule põhiülesande seisukohast olulisele teabele, näiteks vastase olukorra hinnangud.
- c. Turvaline ja kindel side juhtimispunktidega.
- d. Järjepidev staabitoetus planeerimisel ja otsustamisel.
- e. Julgeolek, sealhulgas füüsiline ja elektrooniline kaitstus, mis arvestab staabi ja selle osiste suurust ja signatuuri.

Pragmatilisus. Kõik ülemad peavad kriitilise pilguga üle vaatama, mis tegelikult operatsiooniruumis töötab, ning järgima seejärel oma järeldusi ja tervet mõistust – see on pragmatilisuse põhiõlemus. See nõuab lihtsaid võtteid ja toiminguid, mis on kohandatavad konkreetsele olukorrale ning levitatavad kiiremini, kui vastane suudab levitada omi. Kuigi võtted ja toimingud võivad muutuda, peaks filosoofiat ja

⁷ Kiili, Meelis; Mitt, Peeter. Sõjapidamisprintsipiidid. Kõikehõlmava riigikaitse sõjaline doktriin. Tallinn, 2013. Lk. 29–32. Käsikiri.

⁸ Rushville Republican. May 8, 1943. P. 6. URL <http://www.newspapers.com/newspage/85746218/>.

PROJEKT

põhimõtteid muutma ainult pärast põhjalikku läbimõtlemit, eemal operatsiooni otsesest survest.

Operatsioonijärgne juhtimine. Ülema vastutus oma üksuse ees jätkub ka pärast operatsiooni, eriti saadud õppetundide jäädvustamise ja nende õppetundide omandamise protsessi panustamise osas. Eksisteerib oht, et õppetunnid kogutakse küll kokku, kuid nende põhjal ei võeta midagi ette. Ülema vastutus õppetundide eest ei lõpe enne, kui ta võib rahuloluga nentida, et need on tuvastatud, edukalt edastatud ja terve mõistuse piires rakendatud. Esmased õppetundide tuvastamise vahendid on operatsioonijärgne ettekanne ja küsitlused, mida toetab lahingupäevik.

Ülemad peavad ka tagama, et nende üksused pärast operatsiooni korralikult taastuksid, seda nii psühholoogiliselt kui ka füüsiliselt. Sel perioodil vajab üksus aega ja vahendeid haavatute ja lahingus hukkunute perekondade eest hoolitsemiseks. Eelnimetatud põhjusil peab rotatsioonisüsteem vältima juhtkondade laialisaatmist vahetult pärast operatsiooni.

Kampaania disainimine

Kampaania disainimist ehk kujustamist (**analüüsi ja planeerimist**) kasutatakse probleemi raamistamiseks ning seejärel ülema ideede – kuidas ta sõjakäigu kulgu ette näeb – arendamiseks ja täiustamiseks, et saada tulemuseks üksikasjalikud ja teostatavad plaanid. Kampaaniat peab disainima pideva revideerimise ja täiustamise abil kestvalt, sest olukord muutub tegevuse, vastureaktsiooni ning juhuse ja hõõrdumise möödapääsmatute tagajärgede tõttu. Kuid samas on tähtis ka kampaania järjepidevus ja pikaajalistel operatsioonidel osalevad ülemad peavad mõistma, et nende juhtimisperiood võib moodustada ainult ühe osa pikemast kampaaniast. See eeldab erilist juhtimisalast teadlikkust isikliku panuse kontekstist. Ülemate ja staapide vahetumine või üksuste väljavahetamine ei tohi automaatselt tähendada kampaania, operatsiooni ega isegi taktikalise tegevuse ümberkujundamist.

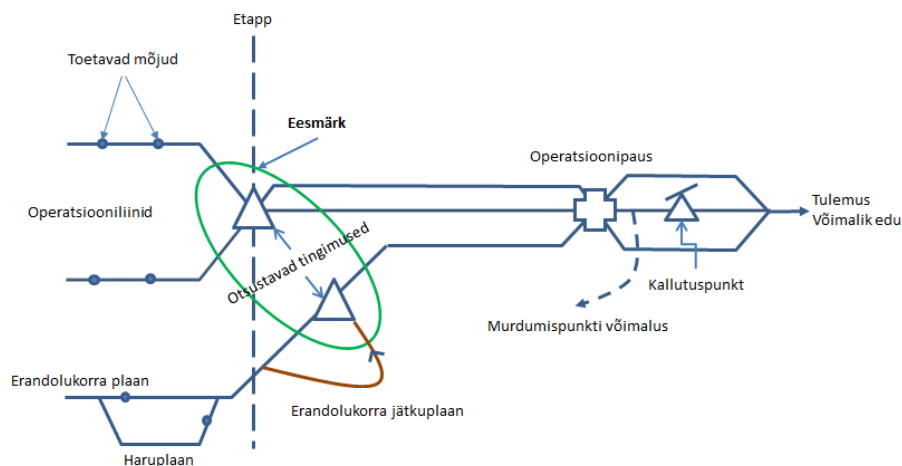
Kampaania juhtimine

Kampaania juhtimine (**hindamine ja täideviimine**) lõimib, kooskõlastab, sünkroonib ja seab tähtsusjärjekorda tegevuste läbiviimise operatsiooni raamistikus ning hindab nende kulgu. Vastase, aga ka teiste osaliste tegevus mõjutab paratamatult kampaania või operatsiooni kulgu. Eduka kampaania juhtimise olemus seisneb sõjakäigu kulgemise hindamises ja kiires tegutsemises, et teha muutunud olude korral eesmärkide saavutamiseks plaanis muudatusi.

Taktikalise planeerimise kontseptsioonid

Kampaania disainimist ja juhtimist toetavad taktikalise planeerimise kontseptsioonid – operatiivkunsti ehitusklotsid. Need on kasulikud arusaamad ka taktikatasandi plaanide kujustamiseks, visualiseerimiseks ja seletamiseks. Seda illustreerib joonis 2.

PROJEKT

Joonis 2. Taktikalise planeerimise kontseptsioonid⁹

- a. **Eesmärgid.** Eesmärk on tulemus, väljendatuna ühe või enama otsustava tingimusena, mis tuleb saavutada kõrgema eesmärgi täitmise nimel.
- b. **Otsustavad tingimused.** Otsustavad tingimused on asjaolude kindlaksmääratud kombinatsioonid, mida peetakse vajalikuks eesmärgi saavutamiseks.
- c. **Toetavad mõjud.** Toetavad mõjud on tegevuste tagajärjed. Mõjude täideviimisel saavutatakse otsustavad tingimused.
- d. **Lõpptulemus.** Lõpptulemus on asjade seis, mis tuleb saavutada operatsiooni lõpuks, ühtlasi selgitab see ülemalt või üksuselt nõutava panuse ulatust. Taktikatasandil tuleb lõpptulemusi mõista, kuid mitte kasutada, nagu seda kirjeldab peatükk „Manööverlik lähenemine“.
- e. **Raskuspunkt.** Raskuspunkt on omadused, võimed või paigad, millest tulenevad riigi, liidu, sõjajõudude, üksuse või muu rühmituse tugevus, tegutsemisvabadus, füüsiline jõud, sidusus või võitlustahe. Selle tähtsus taktikatasandil seisneb jällegi pigem selle mõistmises, mitte kasutamises.
- f. **Tegevusliinid.** Tegevusliinid kirjeldavad operatsiooni kulgu enamasti otsustavate tingimuste eesmärkide abil kõrgeima eesmärgini, mõnikord aga raskuspunktide ja lõpptulemuse kaudu. Need liinid võivad olla funktsionaalsed, temaatilised või keskkondlikud.
- g. **Järjestamine ja sünkroonimine.** Järjestamine on mõjude ja tegevuste loogiline rittaseadmine nende vastastikuse sõltuvuse põhjal. Sünkroonimine tegeleb järjestuste ajalise ja ruumilise küljega ning määrab seega nende teostatavuse.
- h. **Etapp.** Etapp on ajavahemik, mida iseloomustab domineeriv sõjaline tegevus (näiteks paneeriv, ettevalmistav, rünnak jne) või otsustavate tingimuste kogum.
- i. **Erاندolukorra plaanimine.** Erاندolukorra plaanimine on protsess, millega plaani kaasatakse valikud, mis näevad ette muudatusi olukorras või võimalustes või tagasilöökkide tõttu. Sellel on kaks tüüpi: haruplaanid (*branchplan*), mis pakuvad alternatiivseid viise otsustavate tingimuste saavutamiseks etapi jooksul, ja jätkuplaanid (*sequels*), mis pakuvad alternatiivseid valikuid järgmiseks etapiks käimasoleva etapi tulemuste põhjal.

⁹ Modifitseeritud Army Doctrine Publications: Operations (included in the British Army's Electronic Battle Box) jooniste põhjal (vt URL https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33695/ADPOperationsDec10.pdf)

PROJEKT

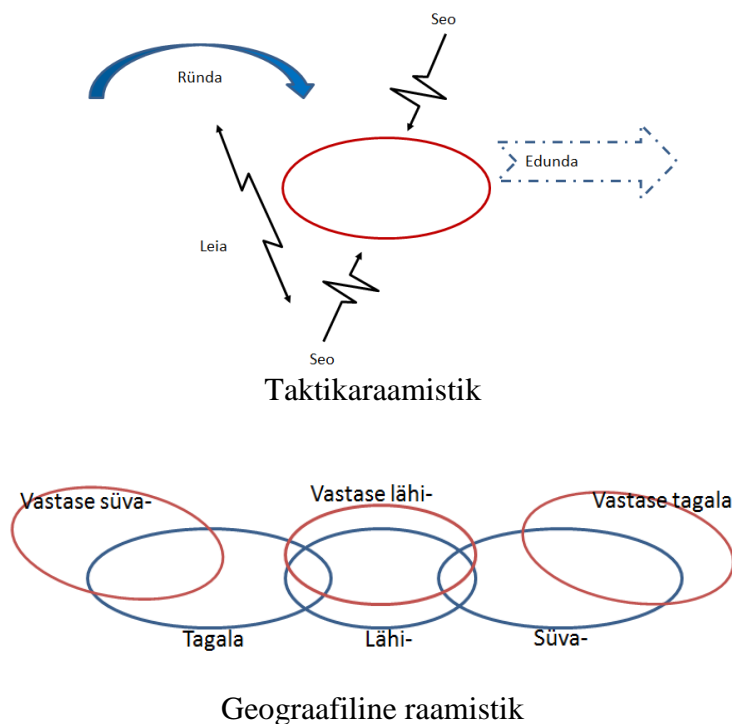
j. **Operatsioonipaus.** Operatsioonipaus võib tekkida sunnitud vajadusest või omal valikul. Kuigi lühiajaliselt kaldub paus tempot aeglustama, võib see seda hiljem hoopis kiirendada. Pausse kasutatakse murdumispunkti vältimiseks. Neid tuleb ära kasutada initsiatiivi tagasivõitmiseks või kindlustamiseks ja hoo tõstmiseks.

k. **Murdumispunkt.** Murdumispunkt jõuab kätte, kui kehtivat olukorda on võimalik säilitada, kuid mitte enam edukamaks arendada. Katsed seda ilma pausi või tugevdamiseta teha võivad viia ülekoormatuse ja sellest tuleneva haavatavuseni.

l. **Kallutuspunkt** on punkt tegevuses, kus tasakaal muutub ühe poole kasuks ja teise poole kahjuks, näiteks hetk, kui kohaliku elanikkonna toetus üksusele hakkab tekkima või kaduma, või hetk, kui üksus jõuab murdumispunkti ja kaotab pealetungivaimu.

Doktriiniraamistik

Ühe lisavõimaluse maismaakeskkonna tegevuse organiseerimiseks ja kuvandamiseks annavad doktriiniraamistikud. Selliseid raamistikke kasutatakse operatsioonikontseptsioonide kirjeldamiseks, näiteks tegevuskäikude kaudu või tegevusjärjestusi ja kooskõlastusi lahti kirjutades. Põhiülesanded võivad olla üksteisega seotud ajaliselt, ruumiliselt, funktsionaalselt ja geograafiliselt. See aitab ülematel näha, mis on nende eesmärk, millist mõju see eesmärk peaks avaldama ja kuidas need mõjud toetavad teisi või saavad teiste mõjudest toetust. Käesoleva doktriini raamistikud on **operatsiooniraamistik**, **taktikaraamistik**, **geograafiline raamistik** ja **taktikalised funktsioonid**. Taktikalist ja geograafilist raamistikku illustreerib joonis 3 ja kõik on kokku võetud joonisel 4 käesoleva peatüki lõpus. Raamistikud on tööriistad ja nende kasutamiseks ei ole retsepti. Tähtis on see, mis toimib. Neid võib kasutada valikuliselt, eraldi või kombineerituna.

Joonis 3. Doktriiniraamistikud¹⁰

¹⁰ Modifitseeritud Army Doctrine Publications: Operations (included in the British Army's Electronic Battle Box) jooniste põhjal (vt URL)

Operatsiooniraamistik

Käesolevas doktriinis on maismaakeskkonna operatsiooniraamistik kohandatud ühenddoktriinist ning koosneb **otsustavatest**, **kujundavatest**, **tagavatest** ja **kaitsvatest** tegudest ning ülesannetest. Otsustavad teod jagunevad omakorda **kokkupõrgeteks** ja **ärakasutamiseks**. Operatsiooniraamistik aitab kirjeldada, kuidas alluvate põhiülesanded eesmärkide osas koos toimivad. Ülem valib ühe teo, mis on tema hinnangul otsustav, ja kirjeldab seejärel teisi, selle teo toetuseks vajalikke tegusid kujundavate, tagavate või kaitsvatena. Võti peitub ülesannete lõimimises planeerimisse ja kooskõlastamises, et saavutada täideviimise samaaegsus. Seda raamistikku võib taktikatasandil kasutada käskudes, et anda edasi operatsioonikontseptsiooni osi.

Kujundavad ülesanded. Kujundavad ülesanded loovad või säilitavad tingimusi otsustava teo õnnestumiseks enne seda, selle ajal või pärast seda. Need tingimused on seotud vastaste, keskkonna ja üksuse endaga. Jõupingutuste säästmine on kujundavate ülesannete tähtis aspekt, sest see toetab otsustavaks teoks vajalikku jõudude koondamist ajas ja ruumis. Kujundav tegu on tihti suunatud vastase või elanikkonna taju mõjutamisele, näiteks rahustamisele. Kujundavad teod võivad hõlmata tule kasutamist koos psühholoogilise manipuleerimisega, näiteks vastase tahet nõrgendada kavandatud lendlehtede levitamisega enne otsustava tegevuse alustamist. Kujundamine hõlmab ka füüsilise keskkonna muutmist, näiteks tõkete rajamist või infrastruktuuri kasutamise takistamist.

Otsustav tegu. Otsustav tegu on selline tegu, mis õnnestumise korral peaks vältimatult kaasa tooma põhiülesande täitmise. Plaanis on otsustav tegu seega see, mille ülem valib oma operatsioonikontseptsiooni õnnestumiseks. Otsustava teo ja selle toetamiseks vajalike ülesannete valik määrab plaani unikaalsuse. Kui ülem leiab, et tal on rohkem kui üks otsustav tegu, peab ta kas oma analüüsi täiustama, liitma otsustavaks peetavad ülesanded üheks või käsitlema mõnesid neist kujundavate, tagavate või kaitsvatena. Mõne tegevuse puhul on võimalik üksainus otsustav tegu, näiteks vaenlase formeeringu füüsiline hävitamine. Teiste tegevuste puhul võib otsustavaks osutada üldisem asjade seis, näiteks piisava julgeoleku saavutamine kohaliku hakkamasaamise võimaldamiseks taktikalisel operatsioonialal. Otsustavaid tegusid on võimalik saavutada kahel viisil.

a. **Kokkupõrge.** Otsustav kokkupõrge on see, mis ülema vaimusilmas annab määrava panuse operatsiooniliste või taktikaliste eesmärkide saavutamisse, näiteks löök purustamise eesmärgil. See nõuab initsiatiivi haaramist ja säilitamist ning tempo hoidmist. Alati ei pruugi olukord siiski lööki või kiiret tempot nõuda ega võimaldada. Teatud olukordades võib suuremat kasu tõusta järkjärgulisest või korduvast lahendusest, näiteks pigem konstruktivsest dialoogist kui lahingust ja kurnamisest, kasutades pigem kaudseid lähenemisviise, et mõjutada käitumist pikemas perspektiivis, mitte nõrgendada vaenulikke võimeid lühiajaliselt.

b. **Ärakasutamine.** Ärakasutamine ise võib osutada otsustavaks. Ärakasutamise võimaluste, olgu nad siis eduka kokkupõrke tagajärjel või juhuse tahtel tekkinud, maksimaalne realiseerimine sõltub mitte ainult oskusest neid eelnevalt ära tunda, vaid ka suutlikkusest selleks vahendeid leida. Eriti keeruline võib olla ära

PROJEKT

tunda initsiatiivi kaotust operatiiv- ja taktikatasandil. Liiga lihtne on pidada initsiatiivi säilimist enesestmõistetavaks kuni hetkeni, mil selle puudumist on tunda. Tähtis on osata ära tunda, millal võib otsustavaks osutada ärakasutamine, mitte otsene kokkupõrge.

Tagavad ülesanded. Tagavad ülesanded – mis osaliselt kattuvad, kuid ei ole identsed jätkusuutlikkuse tagamisega selle kitsamas tähenduses, mida tutvustatakse hiljem taktikaliste funktsioonide juures – võimaldavad üksustel ellu jääda, liikuda ja võidelda, et läbi viia otsustav tegu, ning kujundavad või kaitsvad ülesanded. Tagavad ülesanded on vastuvõtmine tandrill, reservide või järkude (*echelon*) koondamine, liikumine ja julgeolek, kokkupuuteväliste üksuste ümberpaigutamine, vastuvõtva riigi toetus, tegevusbaaside rajamine ja kaitse, ühenduste rajamine ning tsiviilisikute ja -rajatiste toetamine ja kaitse. Tagavad ülesanded võivad suure tõenäosusega osutada vastase kujundavate või otsustavate tegude sihtmärgiks. Tagamine hõlmab ka kaitstust, mis kombineerib aktiivseid meetmeid ohu neutraliseerimiseks, ja kaitsvaid meetmeid, sealhulgas valvamist, laialipaigutamist, maskeerimist ja pettetegevust. Paljude hajutatud ja keerukate tagamisülesannete kooskõlastamiseks on oluline juhtimise ühtsus.

Kaitsvad ülesanded. Kaitsmistegevus säilitab üksuse võimeid, et neid saaks ajas ja ruumis rakendada nii, nagu on kavandatud, võib-olla otsustavalt. Selle tegevuse määratlust ja arvessevõetavaid tegureid kirjeldab allpool taktikaliste funktsioonide lõik.

Taktikaline raamistik

Taktikatasandi fookus on operatsiooniraamistikus tõenäoliselt pakutavast kitsam. Prioriteet on kampaaniast ja seejärel operatsiooniplaanist tuletatud taktikaliste põhiülesannete täitmine. Selleks võib rakendada neljal alusfunktsioonil põhinevat taktikalist raamistikku. Need funktsioonid on **leidmine**, **sidumine**, **löömine** ja **edundamine**. Sun Tzu kasutas mõistet „tavajõud“ vastase sidumise või talle eesmärgi saavutamiseks vajaliku vabaduse takistamise funktsiooni mõttes ning mõistet „erakorraline jõud“ otsustavale vastase löömist võimaldavale sooduspositsioonile manööverdamise funktsiooni mõttes. Kui leidmine ja sidumine kuuluvad operatsiooniraamistiku kujundavasse ossa, siis löömine ja edundamine on potentsiaalselt otsustavad tegevused. Leidmine, sidumine, löömine ja edundamine tuleb läbi viia samaaegselt või vähemalt sujuva üleminekuga ühelt teiselt. Taktikaline raamistik on kasulik kõikides sõjategevustes, leidmine tähendab nii keskkonna mõistmise saavutamist kui ka vaenlase üksuse asukoha tuvastamist. Sidumise võib saavutada erinevate meetoditega, mis takistavad vastase soovitud tegevuskäikude rakendamist, näiteks kahandades nende toetust elanikkonna hulgas, samas kui löömine võib tähendada tegevust, mis on suunatud vastase või tema toetajate taju mõjutamisele. Järgnevalt täpsemini.

a. **Leidmine.** Leidmine käib kogu operatsiooni jooksul. See hõlmab vastase asukohastamist, tuvastamist, jälgimist ja hindamist või nimetatud tegevuste rakendamist olukorrale, näiteks elanikkonna meelsusele. Rõhk on asetatud mõistmisele ja tõlgendamisele, mitte pelgalt nähtud olukorra kirjeldamisele. Üksusele võib spetsiaalselt määrata leidmisülesande, eriti operatsiooni alguses. See on tavaliselt mõistlik otsus, kui olukord on ebaselge. Mistahes allikast pärinev info pole kunagi lõplikult usaldusväärne. See võib vajada ülekontrollimist või kinnitamist.

PROJEKT

Samas on liiga palju teavet koorem, mis võib pidurdada otsuse langetamist. Vastase asukohta, motivatsiooni, väekorralduse ja tugevuse teadmisest ei piisa, samavõrra tähtis on mõista olukorda, saada aru keskkonna füüsilistest ja kultuurilistest aspektidest ning mõista tegevuse tõenäoliste tagajärgede mõju vastasele – näiteks tema võitlusvaimule – ja ehk ka elanikkonnale.

b. **Sidumine.** Sidumine tähendab vastasel tema eesmärkide saavutamise takistamist, tema hajutamist ja sellega temalt tegevusvabaduse võtmist. Nii suurendatakse aga enda tegevusvabadust. Tegevusvabaduseta vastane ei saa dikteerida taktikaliste sündmuste käiku, sest ta on kaotanud initsiatiivi. Tegevusvabaduse äravõtmisel on nii füüsilised kui ka psühholoogilised aspektid. Füüsiliselt võib vastase üksused seisata või suruda vastu tõket. Psühholoogiliselt on vastane seotud, kui ta ise usub, et tal puudub tegevusvabadus, kui ta tunneb, et on sunnitud midagi tegema, või kui ta on veendunud, et peab jätkama tegevust, mis ei too praktikas edu. Sageli on lihtsaim viis vastase sidumiseks ohustada midagi, mida ta peab kaitsma. Pettetegevus võib teda siduda, kuni ta jääb initsiatiivi tagasivõitmisega hiljaks. Sidumise võib jaotada alljärgnevalt:

1) **eesmärkide saavutamise takistamine.** Ülem võib tegevusvabaduse võita vastasel eesmärkide saavutamist takistades ja sundides ta reageerivasse meeleseisundisse. Eesmärk on teda piirata ja tasakaalust välja viia. Põhilised vahendid on üllatus, pettetegevus ja peibutamine. Kui vastast üllatada, ei oska ta kuidagi reageerida loodetavasti seni, kuni on liiga hilja. Kui teda petta, on ta oma tegevuses kindel, kuid see kindlus on asjatu. Peibutamine meelitab teda võtma ette tegevuskäiku, mis muudab ta haavatavaks;

2) **hajutamine.** Nagu peatükis „Manööverlik lähenemine operatsioonidele“ räägitud, võib tegevusvabaduse saavutada vastase hajutamise, et vähendada tema suutlikkust sekkuda tegevusse. Meie eesmärkidest mitteteadlik vastane võib hajutatult üritada kõiki variante katta, pillutades nii oma üksused laiali ja kaldudes kõrvale kavatsatud eesmärgist;

3) **tegevusvabaduse äravõtmine.** Sihtmärki on võimalik siduda, takistades tema informatsiooni liikumist, suutlikkust käske edastada ning tegevusi ja mõjusid kooskõlastada. Mässu puhul on see saavutatav mässulisi nende toetajatest eraldades. Mistahes vastase tegevusvabaduse äravõtmisele suunatud sidumistegevuses peavad esmased sihtmärgid olema tema juhtimissüsteemid ja suutlikkus manööverdada või jõupingutusi koondada;

4) **taktikalised vahendid.** Sidumistegevuses võib rakendada hulka taktikalisi vahendeid, näiteks otse- või kaudtuld, pettust, tihedat patrullimist, avalikku seiret ja elektroonilist sõjapidamist.

c. **Löömine.** Löömine hõlmab manööverdämist ning suunatud rünnakut põhiülesande eesmärgi saavutamiseks. Kontekstist sõltuvalt võib ülem tegutseda füüsilises või psühholoogilises keskkonnas või mõlemas samaaegselt:

1) **manööver.** Manööver hõlmab rohkemat kui pelgalt liikumist koos tulega. See võimaldab ülemal suunata oma võimed selliselt, et need oleksid koondatud suurima mõju saavutamiseks, vältides vastase tugevusi ja kasutades ära tema nõrkusi. Edukas tegutsemine kasutab vastase nõrkused ära enne, kui too jõuab neid kaitsma asuda, seades ta vastamisi mitme samaaegse ohuga, millele ta ei suuda pädevalt vastata;

2) **suunatud rünnak.** Lahingus tähendab suunatud rünnak tavaliselt ründeobjekti vallutamist või vaenlase üksuste hävitamist. Laiemas tähenduses hõlmab suunatud rünnak mistahes otsustavat tegevust, mille siht on vastase tahte, sidususe, mõistmise või võime kahjustamine. Üldiselt on eelistatav rakendada koondatud

PROJEKT

vägivalda, et saavutada võit kiiresti ja võimalikult väheste kuludega. Samas võib olla paratamatu ka pikemaks veniv tegutsemine. Siis tuleb tegevused järjestada ja neid tagada nii, et nende mõjud kuhjuvad.

d. **Edundamine.** Edundamine kui üks taktikalise raamistiku alusfunktsioon on eelnenud tegevusest tekkinud soodsa võimaluse ära kasutamine, et saavutada eesmärk või täita otseselt osa ülema kavatsusest. Võimalused sõltuvad operatsiooni olemusest, ulatudes lünga avastamisest vastase kaitses kuni mõistmiseni, et relvastatud grupp on huvitatud poole vahetamisest. Selliseid võimalusi tuleb ise otsida, mitte ootama jääda. Alluvaid tuleb julgustada nii võimalusi ära kasutama kui ka võimaldada neil seda teha, määraates edundamispiiriga, kui kaugele nad tohivad minna. Admiral Nelson on öelnud enne Niiluse lahingut 1797 „Kõigepealt saavuta võit ja siis kasuta see võimalikult hästi ära.“ Taktikatasandil on edundamisel konkreetseid füüsilised aspektid. Tavaliselt eeldavad need manöövri, tule või mõlema kasutamist. Olude ära kasutamine võimaldab muuta ettenägematud taktikalised eelised operatsiooni või koguni kampaania eduks. Selleks on vaja ülemaid, keda iseloomustavad initsiatiivikus, otsustavus ja valmidus teha ootamatut. Edukas edundamine sõltub tõhusast leidmisest, mis omakorda nõuab võimekaid luureüksuseid. Need üksused saavad ka ise edundamisega liituda, sest paiknevad tõenäoliselt soodsas asukohas, on väga liikuvad ja sõltumatud. Võimaluste ära kasutamine peab olema ühendatud, kasutades reserve ja üksuseid järgutatult, et vältida murdumispunkti või vasturünnakut tiivalt. Igasuguse edundamise viimane element on hinnangu andmine, kokkuvõtte tegemine, et võimalused ja ohud oleksid tuvastatud ja tasakaalustatud.

Et rünnak oleks edukas, tuleb lahendada kaks olulist probleemi: ümberpaigutamine ja edundamine. Üks eelneb ja teine järgneb tegelikule löögile. Sa ei saa vaenlast tõhusalt lüüa, kui pole selleks eelnevalt võimalust loonud; sa ei saa olla otsustav, kui ei kasuta ära teist võimalust, mis avaneb enne seda, kui ta suudab toibuda.¹¹

B. H. Liddell Hart, „Thoughts on War“

Geograafiline raamistik

Seda, kuidas maismaakeskkonna operatsioonid üksteisega seostuvad, võib kirjeldada ka geograafiliselt, süva-, lähi- ja tagalaoperatsioonidena. Maismaakeskkonnas on geograafia tähtis, sest kirjeldab, kus planeeritavad operatsioonid läbi viiakse, ja kuna sageli on maastik ja see, kelle kontrolli all see on, elutähtis või vähemalt väga oluline. Isegi mittelineaarses lahinguruumis aitavad süva-, lähi- ja tagalakontseptsioonid – aga ka kauguse ja läheduse mõiste – mõistmisele kaasa ning annavad kasutatuna koos operatsiooni- ja taktikalise raamistikuga kaaluka meetodi tegevuse disainimiseks, korraldamiseks ja lõimimiseks. Nimele vaatamata ei pea raamistik piirduma vaid füüsilise maastikuga. Kauguse ja läheduse mõistet võib rakendada ka psühholoogilises tähenduses, näiteks kirjeldades riigi tahet operatsioone läbi viia kui „sügavat“ või kasutades mõistet „lähi-“ ligioleku kohta nii ajas kui ka ruumis.

a. **Süva-**. Süvaala või -tegevused viiakse tavaliselt läbi distantsilt ja pikema aja jooksul vastase üksuste või ressursside vastu, mis ei ole parajasti seotud lähilahinguga. Süvategevuste hulka kuuluvad mõjutamine, muud kujundavad

---

¹¹ Liddell Hart, Basil H. Thoughts on War. London: Faber and Faber Ltd., 1944.

PROJEKT

ülesanded, süvaseire ja sihtmärkide kinnitamine, ühendtuli ning ühendusteede ja kavatsuste lagundamine.

b. **Lähi-**. Lähiala või -tegevused hõlmavad vastase või olukorraga otseses kokkupuutes olevaid üksusi. Need viiakse tavaliselt läbi lähidistantsilt ja lühikesel ajal (või kehtib ainult üks neist kahest tunnusest). Siia hulka kuuluvad näiteks hävitamine, otsetuli ja äkkmanööver.

c. **Tagala**. Tagalas korraldatakse enamikku administratiiv- ja logistilisi tegevusi, see mõiste võib tähendada aga ka haavatavaid valdkondi. Tavaliselt on sellised alad suhteliselt, aga mitte absoluutselt turvalised. Tagalaülesanded on mõeldud läbiviimiseks väljaspool kokkupuudet, kuigi ühe poole tagalategevusele võib vastanduda teise poole süvategevus, nii et kokkupuudete puudumist ei tohi kunagi enesestmõistetavaks pidada.

Taktikalised funktsioonid

Operatsioone korraldades on kasulik omada funktsioonide kontroll-loendit, mis annab igakülgse ülevaate kõigest, mida sõjaline organisatsioon teeb enne operatsiooni, operatsiooni ajal ja pärast operatsiooni. Selle tulemusel saadud raamistik tagab, et tähelepanu pööratakse kõikidele operatsiooni aspektidele. **See annab ühise sõnavara ja viitepunktid**, aga ka vahendi üksuse koguvõimete kirjeldamiseks.

Taktikalised funktsioonid. Kuus taktikalist funktsiooni kirjeldavad lahinguvälja taktikalisi dimensioone, sümboliseerides võitlusvõime füüsilise komponendi praktilist väljendust. Käesolevas doktriinis sageli esinevad taktikalised funktsioonid on käsutamine, teave ja luureteave, tulejõud, manööver, kaitstus ja jätkusuutlikkuse tagamine. Alljärgnevalt nende lühikirjeldused.

a. **Käsutamine**. Käsutamine on sõjalise võimu teostamine määratud ülema poolt sõjalise jõu planeerimiseks, suunamiseks, koordineerimiseks ja juhtimiseks. Kontroll on toetav vahend käsuõiguse teostamiseks ja reguleerimiseks ning kuulub tavaliselt staabi pädevusse. Edukas käsutamine nõuab liidriks olemist ja meeskonnatööd ning käsu ühtselt arusaadavat doktrinäärset rakendamist. Alluvatele antud suunised, mis järgnevad otsusele ja selle edastamisele, toetuvad võimu osalisele üleandmisele koos selleks vajalike ressursside määramisega. Kooskõlastamine ja lävimine tagavad jõupingutuste ühtsuse säilimise, nagu seda kirjeldab peatükk „Operatsioonide juhtimine“.

b. **Teave ja luureteave**. Täpne ja õigeaegne teave, mille põhjal luuakse luureteave, on operatsiooni õnnestumise seisukohalt ülioluline. Luureteave on vastaste ja operatsioonikeskkonna kohta käiva teabe kogumisele, analüüsimisele ja jagamisele suunatud ülemate, staapide ja kogumisvahendite organiseeritud jõupingutuste vili. See protsess peab olema õigeaegne ja reageerimisvõimeline, et toetada otsustamist, ning piisavalt paindlik, et toetada kogu üksuse vajadusi. Teave ja luureteave on kesksel kohal mõjuvõimu saavutamisel ja juhtimisel.

c. **Tulejõud**. Tulejõud hävitab, kahjutustab, häirib ja surub maha. See on peamine vahend vastase võitlustahte ja -võime purustamisel ning rakendatav nii otsustavate tegude kui ka kujundavate ja kaitsvate ülesannete puhul. Tulejõudu tuleb rakendada vastavalt nõutavale mõjule, kaaludes selle tugevust, kestust ja surmavust, aga ka täpsust, ulatust ja kasutatavate relvade kooslust. Tuli laiendab tulejõu mõistet, hõlmates vahendeid, mis ei ole tingimata füüsiliselt hävitavad. Tulejõud võib olla:

1) **tulejõud üksi**. Tulejõudu võib rakendada manöövrilt eraldi, et vastast kurnata, viivitada või lagundada. Tulejõu tõhususe huvides peavad relvad olema ühendatud

PROJEKT

anduritega, et sihtmärke kinnistada ja mõjusid hinnata. Eraldi tulejõule kehtivad piirangud, et vältida ajutiselt mõjudelt kasu lõigates läbikukkumist;

2) **tulejõud ja manööver**. Tuli ja manööver täiendavad teineteist. Manöövrit juhtiv ülem peaks juhtima ka tuld. See eeldab paindlikku juhtimiskorraldust, mis võimaldab sättida tulejõu mõju manöövrielementide vahele. Tulejõud on tõenäoliselt ühendfunktsioon (eriti kujundavate ülesannete puhul), kuid peab olema lõimitud ülema üldisesse manöövriskeemi.

d. **Manööver**. Manööver hõlmab kooskõlastatud tegevust eelise saavutamiseks ajas ja ruumis. See eeldab paigutamist, mis teeb võimalikuks mõju avaldamise õigel ajal õiges kohas. See võimaldab jõude otsustavalt koondada või jõuga ähvardada, et tekitada üllatust, šokki ja edundamisvõimalusi. Manöövril on nii ruumi- kui ka ajamõõde, mida saab kasutada vastase tasakaalust väljas hoidmiseks, nii et manöövril on ühtlasi ka kaitsvad omadused. Vastasest kõrgem tempo sunnib teda reageerima. Sel viisil saab luua endale tegevusvabaduse. Manööver suurendab tulejõu potentsiaalset mõju ja tulejõud omakorda annab võimaluse manöövriks. Kuid tuli saab harva olla ainus asendus. Sooduspositsiooni kindlustamiseks kasutataval manöövril on kestav mõju, mis sunnib vastast reageerima mitte tema esitatud tingimustel. Maismaamanööver hõlmab maapinna- ja õhumanöövrit ning manöövritoetust:

1) **maapinnamanööver**. Maapinnal tegutsevate manööverüksuste saavutatud sooduspositsioone ei saa muude vahenditega asendada. Maa-ala vallutamine, hoidmine ja kasutamast takistamine, seiskamine ja läbimurdmine aitavad kõik otseselt kaasa otsustavate tingimuste loomisele. Maapinnamanöövriga saavutatud mõju saab säilitada pikaajalise kohalolekuga, näiteks laiema maa-alakaitsega;

2) **õhumanööver**. Õhumanöövreid viiakse maismaakeskkonnas läbi eelise saavutamiseks kujundavate ja tagavate ülesannetena. See võib viia ka otsustava teoni. Õhumanööver ühendab ründekopterid, maapinna-, õhupaiske- ja õhudessantjõud, toetushelikopterid ja tule ühendrelvaliikide ja -vägede raamistikus. See suurendab märkimisväärselt üksuse manöövri- ja tempovõimet. Õhumanööverüksused suudavad leida, siduda, lüüa ja edundada ning on eriti tõhusad mõju avaldamisel maapinnaüksustest geograafiliselt kaugel. Õhumanööver hõlmab lähivõitlusrünnaku, mis pakub lähitoetuses kiiresti reageerivat lähituld, taktikalist õhumanöövrit, mis pakub ründelennuväe ja õhupaiskejõudude koordineeritud rakendamist üllatuse tekitamiseks, ning operatsiooniõhumanöövrit, mis püüab saavutada füüsilist ja psühholoogilist üleolekut kaugusest, tõenäoliselt õhupaiskeformeeringu tasandilt;

3) **manöövritoetus**. Manöövritoetus peamiselt lahingupioneeride toel kujundab lahinguvälja strateegilise, operatsioonilise ja taktikalise manöövriabaduse huvides, rajades läbipääse tõketest, näiteks miiniväljadest, isetehtud lõhkeseadmete võrgustikest ja jõgedest. Manöövritoetus peab samuti olema suuteline piirama vastase liikuvust, näiteks rajades sõidukitõrjemiinivälju ja muid tõkkeid. Manöövritoetuse põhimõtted hoolitsevad kolme mõju eest (ela, liigu ja võitle) ning hõlmavad kolme võimevaldkonda (kavandamine, ressursside hankimine ja rajamine), kasutades selleks isikkoosseisu, kuhu kuuluvad on ühtaegu nii sõjaväelased, insenerid kui ka käsitöölised.

e. **Kaitstus**. Kaitstus hoiab üksuse võitlusvõimet sellisena, et seda saaks otsustavalt rakendada. See lubab üksusel tegutseda rünnaku- ja vaenuliku keskkonna tingimustes. Kaitstus on kas aktiivne või passiivne: kas vastase sidumine ja hävitamine või oma üksuse kaitseks meetmete rakendamine. Kaitstuse tase ja sellele suunatud jõupingutused muutuvad operatsiooni jooksul, võttes arvesse ohte ja

PROJEKT

riskimist. Kaitstusfunktsioonide hulka kuuluvad muuhulgas õhu- ja raketikaitse, liikuvuse kaitsmine, elektroonilised vastumeetmed, TBK-kaitse meetmed, kaitsev teabetegevus, välikindlustused, kaitsejolgeolek, lahinguväliste traumade ja tervisekahjustuste vältimine ning objektide ja varustuse tugevdamine. Luureteave, seire ja kohalure aitavad kaitstusele kaasa ohte tuvastades ja neist teavitades. Oma panuse annavad ka pettetegevus, operatsioonijolgeolek ja hajutamine. Operatsioonijolgeolek peab vastama kõrgetele standarditele ega tohi olla enesestmõistetav. Relvad, varustus ja teabeturve peavad olema teravdatud tähelepanu all, sest just nendes valdkondades üritab tõhus vastane meie nõrkusi ära kasutada. Liikuvuse tõkestamine piirab manöövrivabadust ja suurendab seega kaitstust. Kaitstusele tuleb läheneda kujutusvõimega ja laiahaardeliselt, et selgitada välja ka kaudsed meetmed. Ülemad peavad vaatama kaugemale üksuse kaitstusest ning kaaluma ka elanikkonna, infrastruktuuri, keskkonna, üksuse maine ja ülesande toetuse kaitstust.

f. **Jätkusuutlikkuse tagamine.** Maaväe ja selle võitlusvõime jätkusuutlikkus peab olema tagatud. See käib nii tandrill korraldatavate operatsioonide, tagasisiirmise kui taastumise kohta. Tagamine mõjutab kõikide operatsioonide tempot, kestust ja intensiivsust. See funktsioon hõlmab üksuste ülalpidamist ja moraalsel heaolu, varustuse ja varude hooldust, kuluvahenditega varustamist, haavatute ravi ja asendamist. Seepärast on tegu eraldamatu funktsiooniga, mis avaldab igal sammul mõju kampaaniale, operatsioonide, lahingute ja kokkupõrgete planeerimisele ning läbiviimisele.

Operatsiooniraamistik	Taktikaline raamistik	Geograafiline raamistik
Kujundavad ülesanded Otsustav tegu: <ul style="list-style-type: none"> • kokkupõrge • ärakasutamine Tagavad ülesanded Kaitsvad ülesanded	Leia Seo Löö Edunda	Süva- Lähi- Tagala
Taktikalised funktsioonid		
Käsutamine Teave ja luureteave	Tulejõud Manööver	Kaitstus Jätkusuutlikkus

Joonis 4. Kokkuvõtte doktriiniraamistikust